

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Кирилюк Алла Володимирівна ВИКОРИСТАННЯ ШІ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ	220
Мазуренко Світлана Вікторівна ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ЗЛОВЖИВАННЯ ПАТЕНТНИМИ ПРАВАМИ	224
Мартинюк Іван Вікторович ЗАХИСТ ПАТЕНТНИХ ПРАВ У МЕТАВСЕСВІТІ.....	227
Бакутін Артем Олегович ДО ПИТАННЯ ЗДАТНОСТІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ СТВОРЮВАТИ ХОРЕОГРАФІЧНІ ТВОРИ.....	230
Бугаєць Альона Сергіївна РОЗВИТОК ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В НОВИХ РЕАЛІЯХ.....	233
Гриценюк Владислав Олександрович ЗАХИСТ ПРАВ НА МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТВОРИ.....	235
Здирко Єлизавета Михайлівна ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ РЕЗУЛЬТАТІВ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ УКРАЇНИ	237
Ларіонов Владислав Сергійович ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ УМОВНОГО ДОСТУПУ ДО МЕДІА-СЕРВІСІВ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ В УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО	241

СЕКЦІЯ 15. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Подцерковний Олег Петрович ЩОДО ПРОБЛЕМ РІЗЬКОГО ПОГІРШЕННЯ СТАНУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	245
Будурова Ганна Миколаївна ЗМІНА ПРАВОВИХ ТИТУЛІВ МАЙНА ДЕРЖАВНИХ І КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ОНОВЛЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	248
Гофман Олександр Рудольфович, Петров Володимир Володимирович ПІДТРИМКА ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТИ.....	251
Добровольська Володимира Володимирівна ЩОДО ЛІЦЕНЗУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	254
Згама Антоніна Олександрівна ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СУДОЧИНСТВІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	257
Квасніцька Ольга Олексіївна ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ПОЛОЖЕННЯ ОПЕРАТОРІВ ДОСТУПНОГО ЖИТЛА У СВІТЛІ ЗАКОНОПРОЕКТУ «ПРО ОСНОВНІ ЗАСАДИ ЖИТЛОВОЇ ПОЛІТИКИ» ТА ЗАКОНОДАВСТВА ПРО НЕСПРОМОЖНІСТЬ.....	261
Попелюк Вадим Павлович ЩОДО СТВОРЕННЯ ДЕРЖАВОЮ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЖИТЛО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	264
Войнарівський Микола Миколайович ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКИХ САНКЦІЙ У ПЕРЕВЕЗЕННЯХ.....	267
Райчева Світлана Іванівна ВІДОКРЕМЛЕНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ КОНЦЕНТРАЦІЇ МАЙНОВИХ СПОРІВ У ПРОЦЕДУРАХ БАНКРУТСТВА	271
Артёмов Дмитро Володимирович ЩОДО ПОНЯТТЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	273
Бабалунга Олесь Михайлович НЕДІЙСНІСТЬ АРБИТРАЖНОГО ЗАСТЕРЕЖЕННЯ В КОНТРАКТІ.....	276

4. Рожнов О. В. Судочинство в господарських судах : навч. посіб. для здобувачів вищ. освіти. Харків : Право, 2020. 170 с.
5. Резнікова В. До питання про поняття господарського процесу. *Економіка та право*. 2015. № 2 (41). С. 38-44.
6. Васильєв С. Господарський процес України : підручник. Харків : Еспада, 2010. 380 с.
7. Петренко Н. О. Стадії позовного провадження господарського судочинства. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2020. Том 31 (70) Ч. 1. С. 141-146.
8. Ятченко Є. Виконання судових рішень як заключна стадія у процесі захисту цивільних прав особи. *Держава і право. Серія «Юридичні науки»*. 2017. Вип. 75. С. 206–216.

Ключові слова: господарський процес, процесуальне провадження, стадія, господарське-процесуальне законодавство.

Keywords: economic process, procedural proceedings, stage, economic procedural legislation.

Бабалунга Олесь Михайлович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри господарського права та процесу*

НЕДІЙСНІСТЬ АРБІТРАЖНОГО ЗАСТЕРЕЖЕННЯ В КОНТРАКТІ

В більшості випадків суб'єкти господарювання при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, на стадії підписання ЗЕД-контракту, передбачають або окремою главою, або пунктом договору арбітражне застереження. Дане застереження може складатися з декількох пунктів/умов, але зводяться вони до одного: сторони передбачають, що вразі виникнення між ними спорів, щодо договору, вони зобов'язуються передати їх на розгляд арбітражній установі. Але трапляються випадки коли арбітражна установа чи національний суд доходять висновку, що арбітражне застереження є не дійсним та спір не підлягає розгляду в арбітражі.

Отже, необхідно проаналізувати фактори, за яких арбітражна установа чи національний суд можуть дійти висновку про недійсність арбітражного застереження в контракті.

Питання щодо недійсності арбітражного застереження можуть бути вирішені двома органами. Це арбітраж, який розглядає спір та національний суд, на території якого вирішується питання щодо визнання та виконання арбітражного рішення. За класичним підходом, вони мають вирішувати відповідне питання в певній послідовності.

Так, відповідно до принципу “компетенція компетенції” арбітражний суд в першу чергу сам вирішує питання щодо своєї компетенції. Та вже під час роз-

гляду справи може дійти до висновків щодо недійсності арбітражного застереження. Для прикладу, можна зазначити положення ч. 3 ст. 5 Регламенту МКАС при ТПП України, де зазначається що “Розглядаючи заяву про відсутність компетенції, у тому числі таку, яка ґрунтується на недійсності арбітражної угоди або неможливості її виконання, або втрати нею чинності, склад Арбітражного суду аналізує і оцінює положення арбітражної угоди з урахуванням поданих сторонами доказів”[6]. Подібне положення міститься і в інших регламентах арбітражних установ. Водночас, відповідно до принципу “автономії арбітражного застереження”, недійсність основного договору не впливає на дійсність арбітражного застереження. Окрім зазначеного, МКАС при ТПП України перевіряє наступні питання щодо арбітрабельності спору: чи спір виник під час зовнішньоекономічної діяльності? Чи особи, які укладали договір, знаходяться/зареєстровані в різних державах? Чи дійсно спір, який виник був передбачений сторонами під час укладання арбітражного застереження.

Національні суди вирішують питання щодо дійсності арбітражного застереження, виключно на наступних стадіях:

1. Після відкриття провадження, на стадії підготовчого.
2. Коли одна з сторін має намір скасувати арбітражне рішення. Аналізуючи національне законодавство, а також Конвенцію про визнання і виконання іноземних арбітражних рішень можна прийти до висновку про обмеженість підстав, за яких національний суд може прийти до висновку про недійсності арбітражної угоди у формі застереження.
3. На стадії визнання та/або виконання арбітражного рішення: коли арбітражний розгляд відбувся і сторона має намір визнати рішення арбітражу на території

Однією із найбільш проблемних підстав визнання недійсності арбітражної угоди є порушення публічного порядку. Чинне законодавство не надає визначення “публічного порядку”, але в частині 1 статті 228 ЦК, розкривається сутність правочину, який порушує публічний порядок. Згідно з нею, правочин визнається таким, що порушує публічний порядок, якщо його зміст або мета спрямовані на посягання на конституційні права і свободи людини і громадянина, на знищення чи пошкодження майна фізичної або юридичної особи, держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, або на його протиправне заволодіння. Отже, виходячи з даного визначення, ми можемо зазначити, що під публічним порядком розуміється система як правових, так і не правових, відносин, яка спрямована на забезпечення гарантованих законом прав та свобод особи і головне завдання держави полягає в їх захисті. Тому законодавець встановив підставу для відмови у визнанні або у виконанні арбітражного рішення та у скасуванні даного арбітражного рішення, якщо суд до висновків, що арбітражне рішення суперечить публічному порядку України. Якщо звернутися до судової практики, то для прикладу у постанові Верховного Суду від 05 вересня 2018 року у справі № 761/46285/16-ц (провадження № 61-4138св18)[1], зазначено, що “по-

силання на порушення публічного порядку може мати місце тільки у випадках, коли виконання іноземного арбітражного рішення є несумісним з основами правопорядку держави”. На основі цього можна назвати практичні аспекти, коли сторони хибно посилаються на підставу порушення публічного порядку:

1. Рішення арбітражної установи про стягнення заборгованості має бути встановлено виключно в національній одиниці[5.с. – 19.];

2. Платоспроможність стратегічно важливого державного підприємства автоматично свідчить про віднесення останнього до публічного порядку[2];

3. Стягнення відповідно до рішення МКАС заборгованості з підприємства оборонно-промислового комплексу в період воєнного стану не є підставою для відмови у визнанні та наданні дозволу на виконання цього рішення на території України, оскільки введення воєнного стану не звільняє ... від обов’язку з виконання грошових зобов’язань перед контрагентами, проте таке рішення тимчасово не підлягає виконанню у зв’язку з зупиненням вчинення виконавчих дій до закінчення воєнного стану [4].

Також варто зазначити, позицію ВС, викладену в постанові від 02.02.2023 [3], де зазначається що закінчення строку дії контракту не впливає на юридичну силу, чинність та можливість виконання арбітражної угоди, включеної до нього у формі арбітражного застереження.

Отже, підсумовуючи, слід зазначити що визнати арбітражне застереження недійсним може арбітраж або національний суд лише у виключних обставинах, а також на визначеному етапі/стадії. Однією з основних підстав для визнання не дійсності арбітражної угоди це через порушення публічного порядку. Вирішенням даної проблеми є, окрім встановленої судової практики, слугує визначення на національному рівні визначення “публічного порядку” та зазначення основних складових.

Список використаних джерел:

1. Постанова Верховного Суду від 05.09.2018 року по справі № 761/46285/16-ц. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76502952>

2. Постанова Верховного Суду від 10.12.2020 року по справі № 824/67/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93630830>

3. Постанова Верховного Суду від 02.02.2023 року по справі № 824/145/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108766264>

4. Постанова Верховного Суду від 09.02.2023 року по справі № 824/87/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108959745>

5. Огляд практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду у справах щодо надання дозволу на виконання рішень міжнародних комерційних

арбітражних судів та їх оспорування URL: https://icac.org.ua/wpcontent/uploads/Oglyad_ICAC.pdf

6. Регламент Міжнародного комерційного арбітражу при Торгово-промисловій палаті України. ICAC. URL: https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Reglament_ICAC_UA_2022.pdf

Ключові слова: міжнародний комерційний арбітраж, арбітражне застереження, публічний порядок, дійсність арбітражного застереження.

Keywords: international commercial arbitration, arbitration clause, public policy, validity of arbitration clause.

Будзар Павло Степанович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри господарського права і процесу*

ЩОДО ПРИБУТКУ ЯК ЧИННИКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Будь-який суб'єкт комерційної господарської діяльності мріє про отримання прибутку та саме прибуток є ключовим її нормативним чинником за ст. 42 Господарського кодексу України. У фаховій літературі категорія «прибуток» досліджується різноманітними фахівцями, як юристами, так й економістами, так й соціологами. Майже всі наукові думки пов'язують прибуток із підприємництвом та його суб'єктами, адже, саме «прибуток відіграє вирішальну роль в підприємницькій діяльності і є одним з головних показників діяльності підприємства. Він характеризує можливість інноваційного розвитку, реконструкції та модернізації його виробництва» [1]. Цікавою є позиція С. В. Мочерного та Я. С. Мочерної, які дають визначення сутності прибутку як «головної мети діяльності підприємства, що реалізується в процесі виробництва та реалізації товарів з використанням найманої праці, діяльності самих підприємців, отримуваного синергійного ефекту від взаємодії найманих працівників із засобами виробництва, а також виражає певну сукупність відносин економічної власності при здійсненні названих видів діяльності та праці» [2, с. 331]. Тобто, саме прибуток ще й виступає показником виробництва як нормативної складової господарської діяльності за ст. 3 ГК України. За тлумаченням існують різні аспекти визначення прибутку, так, тлумачний словник сучасної української мови трактує прибуток наступним чином: «Сума, яка складає різницю між доходом і витратами; дохід, одержаний від якої-небудь діяльності; приріст, збільшення чого-небудь» [3].

Взагалі С. Юшко визначає: «прибуток як кінцевий результат діяльності суб'єкта господарювання, який характеризує абсолютну ефективність його роботи. В умовах ринкової економіки прибуток є важливим фактором стимулювання виробничої і підприємницької діяльності підприємства й утворює фінан-